

Час турбулентності

Кримінально-правовий захист залишається одним із найбільш завантажених і динамічних сегментів ринку юридичних послуг навіть в умовах воєнного стану. Пріоритети правоохоронних органів змістилися на розслідування широкої палітри воєнних злочинів і злочинів проти основ національної безпеки України, водночас зберігається значний попит на антикорупційне судочинство. Роботи всім учасникам досудових розслідувань і судових процесів додали численні законодавчі зміни воєнного часу

ОЛЕКСІЙ НАСАДЮК

2022 року, після початку повномасштабного вторгнення РФ, було внесено понад 15 змін до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, і майже стільки ж — до Кримінального кодексу (КК) України.

Зокрема, у КК додано нові складі злочинів: колабораційна діяльність; пособництво державі-агресору; несанкціоноване поширення інформації про надіслання, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану; виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників.

Серед численних змін до КПК слід передусім виділити комплексне врегулювання особливостей здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану — відповідні зміни були

Практичні виклики

Повномасштабне російське вторгнення змістило акценти в розгляді кримінальних проваджень і призвело до проблем із повноцінною реалізацією положень кримінального процесуального законодавства в умовах воєнного стану.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» правосуддя в умовах воєнного стану здійснюється лише судами. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється.

Для забезпечення стабільного функціонування системи кримінальної юрисдикції Верховний Суд, надавши відповідні рекомендації, уже в перший тиждень широкомасштабної збройної агресії РФ зорієнтував суди й органи досудового розслідування, як вирішувати окремі питання, що виникають під час здійснення кримінального провадження.

Навесні 2022 року законодавець суттєво змінив розділ IX-1 Кримі-

нального процесуального кодексу (КПК) України щодо особливого режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану. Так, були внесені зміни до статті 615 КПК України, яка регулює особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану, а розділ доповнено важливими статтями про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану (стаття 615-1), скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміну запобіжного заходу з інших підстав (стаття 616).

Крім того, суди зіткнулися з розглядом нової категорії кримінальних проваджень — щодо воєнних злочинів, зокрема щодо порушення законів і звичаїв війни.

Що стосується кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, то законодавець доповнив відповідний розділ Криміналь-

ного кодексу (КК) України статтею про виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікацію її учасників.

Збільшилася кількість кримінальних проваджень щодо злочинів проти основ національної безпеки України, зокрема стосовно нових складів злочину, які з'явилися у КК України навесні 2022 року, — колабораційної діяльності, пособництва державі-агресору, несанкціонованого поширення інформації про надіслання, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинених в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Існує потреба у внесенні змін до КПК України, зокрема, це стосується норм про спеціальне судове провадження (in absentia) у частині повідомлення обвинуваченого із застосуванням міжнародних інформаційних платформ, і до КК України, зокрема, до статті 437 у частині розмежування поняття агресивної та звичайної війни. І тут нам не доводиться щось вигадувати, ми звертаємося до міжнародних конвенцій і вивчаємо, який зміст вкладали в цей термін міжнародні інституції.

СТАНІСЛАВ КРАВЧЕНКО,
голова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду

Серед тенденцій, зокрема, спрямованих на забезпечення права на захист: збільшення кількості судових засідань у режимі відеоконференції, складності щодо забезпечення явки учасників процесу (наприклад, захисник перебуває у лавах Збройних Сил України чи територіальної оборони), потреба у зверненні до норм міжнародного гуманітарного права.